

De man-vrouwverhoudingen liggen nog erg scheef in de agrarische advieswereld. Net als in het boerenbedrijf spelen vrouwen vooral een rol op de achtergrond. Op veel hogere agrarische opleidingen zitten echter minstens zoveel meiden als jongens. De vrouwen komen eraan. 'En dat zou wel eens goed kunnen zijn voor de ontwikkeling van de melkveehouderij', stellen adviseurs.

TEKST WICHERT KOOPMAN

Mannen domineren maar de vrouwen

Willemien Koning is melkveehoudster, voorzitter van de LTO-commissie Vrouw en Bedrijf en als voorvrouw van het Copa's Women's Committee ook in Europees verband als belangenbehartiger actief. Ze komt op voor erkenning van de positie van boerinnen. De invloed van vrouwen is in werkelijkheid veel groter dan uit de statistieken naar voren komt (zie kader op pagina 9). Het aantal melkveebedrijven waarop een vrouw aan het hoofd staat, is zeer beperkt. Maar vrouwen werken op veel bedrijven wel volop mee en ze zijn als mede-ondernemers vaak nauw betrokken bij de strategische besluitvorming. Binnen het boerenbedrijf vullen mannen en vrouwen elkaar aan. Samen neem je meer afgewogen en betere beslissingen', stelt Koning. Het is volgens haar dan ook

jammer dat nog maar weinig vrouwen als adviseurs bij boerenfamilies aan tafel zitten. 'Er lopen genoeg vrouwen met de juiste kwaliteiten rond. Maar het is in de agrarische sector toch nog vaak zo dat een vrouw zich eerst dubbel moet bewijzen.'

Advieswereld mannenbolwerk

De agrarische advieswereld mag met recht nog een traditioneel mannenbolwerk worden genoemd. De Vereniging van Agrarische Bedrijfsadviseurs (VAB) maakte in 2015 een analyse van het ledenbestand. Dit bleek voor slechts acht procent uit vrouwen te bestaan. Paul Daniëls, bestuurssecretaris en projectmanager van de VAB, oppert dat de traditionele rolverdeling op de boerderij hieraan wel eens ten grondslag zou kunnen liggen.

advieswereld, komen eraan

‘Vrouwen spelen van oudsher een doorslaggevende rol in de besluitvorming, maar ze bleven vrijwel altijd op de achtergrond. Het waren meestal de mannen die zich naar buiten toe presenteerden.’

De adviseur ziet dat dit rollenpatroon heel langzaam maar wel zeker verschuift, te beginnen bij het agrarisch onderwijs. Zo is de laatste jaren aan de hbo-opleiding dier- en veehouderij van Van Hall Larenstein in Leeuwarden ongeveer een derde van de studenten vrouw. In Velp (waar ook een hbo-opleiding paardenhouder is gevestigd) zijn de mannelijke studenten met ongeveer twintig procent zelfs veruit in de minderheid. Aan de Wageningen Universiteit schommelt het percentage vrouwelijke studenten in de richting ‘dairy science’ de laatste vijftien jaar al rond de zestig tot zeventig procent.

‘We zien in de agrarische wereld eenzelfde ontwikkeling als in de techniek. Ook deze sector wordt nu nog door mannen gedomineerd. Maar aan de technische universiteiten en hogescholen is meer dan de helft van de studenten inmiddels vrouw. En in snelheid van afstuderen en cijfers doen de meiden het gemiddeld ook nog eens beter dan de jongens. We zijn dus gewaarschuwd...’, stelt Daniëls – zelf man zijnde – lachend.

Afgewogen beslissingen

In Vlaanderen zijn de man-vrouwverhoudingen in de agrarische advieswereld niet anders dan in Nederland. Hilde De Wachter is zelfstandig adviseur op het gebied van marketing en communicatie in de agrarische sector en secretaris van de Agribusinessclub. Dit is een net-

▲
Als mannen en vrouwen samenwerken, worden beslissingen beter afgewogen

werkorganisatie van agrarisch adviseurs in Vlaanderen. Ze ziet dat op bijeenkomsten waar gemiddeld vijftig leden op afkomen, het aantal vrouwen op de vingers van één hand is te tellen. En niet zelden is ze de enige vrouw in het gezelschap. 'We hebben nog wel een weg te gaan', zegt ze met gevoel voor understatement. 'Het aantal vrouwen dat werkzaam is in de agrarische sector, neemt langzaam toe. In de advieswereld zien we dat op dit moment jammer genoeg nog niet terug.'

De Wachter vindt het een goede zaak dat meisjes in Vlaanderen gestimuleerd worden om te kiezen voor een hogere agrarische opleiding. 'Dit zal op termijn zeker zijn weerslag hebben op de man-vrouwverhoudingen in de advieswereld. En dat is belangrijk, want hiermee zorg je ervoor dat deze wereld meer een doorsnede wordt van de maatschappij', stelt ze.

'Als mannen en vrouwen samenwerken, worden beslissingen beter afgewogen', denkt De Wachter. Gemiddeld genomen benaderen vrouwelijke adviseurs ontwikkelingen vanuit een breder perspectief dan hun mannelijke collega's, die vaak vooral naar de vaktechnische en economische aspecten kijken.'

Evenwicht van levensbelang

VAB-bestuurssecretaris Paul Daniëls noemt een grotere inbreng van vrouwelijke adviseurs in de melkveehouderij zelfs van levensbelang voor de sector. Daniëls trekt een parallel met populaties van planten en dieren in de natuur. Daarin is niet voor niets een evenwicht tussen mannen en vrouwen of – zoals hij het zelf noemt – masculiene en feminiene eigenschappen. 'Als dit evenwicht verstoord wordt, staat de toekomst op het spel. Dat geldt voor populaties van planten en dieren, maar net zo goed voor een sector zoals de melkveehouderij', zo geeft hij aan.

'Als een sector door mannen wordt gedomineerd, bestaat het gevaar dat het harde economische kortetermijndenken gaat overheersen en dat dit ten koste gaat van zachtere waarden, zoals sociale verhoudingen, ecologie en imago. Op de lange termijn brengt dit de continuïteit van de bedrijfstak in gevaar', analyseert hij het spanningsveld waarin de melkveehouderij op dit moment verkeert.

Wat dit emotioneel betekent. En ze zijn ook vaak beter in staat om een nieuwe invulling te geven aan de toekomst van een bedrijf', aldus de projectmanager.

'Overigens,' nuanceert Daniëls zijn eigen betoog, 'zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen natuurlijk niet zwart-wit. Haantjesgedrag komt ook onder vrouwen voor en er zijn ook mannen met bovengemiddeld ontwikkelde sociale voelsprietten. Uiteindelijk doet het er niet toe of een adviseur man of vrouw is. Het gaat om de kwaliteiten die de persoon in huis heeft.'

Klaar met man-vrouwdiscussie

De laatste opmerking van Daniëls klinkt Maaïke van den Berg als muziek in de oren. De rundveedierenarts en bestuurder van de Koninklijke Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) antwoordt in eerste instantie wat geprikkeld op de vraag hoe het is gesteld met de positie van vrouwen in de veterinaire wereld.

'Wat mij betreft is dit geen onderwerp van gesprek meer', reageert ze. 'Veehouders vinden een vrouwelijke dierenarts al lang niet meer bijzonder', merkt Van den Berg.

Een derde van de gespecialiseerde rundveedierenartsen in Nederland is inmiddels vrouw en aan de faculteit Diergeneeskunde zijn mannen met een aandeel van slechts tien tot twintig procent de laatste jaren veruit in de minderheid. Ook als het gaat om de specialisatie landbouwhuisdieren. 'Een goede dierenarts moet over veel kwaliteiten beschikken', stelt Van den Berg. 'Je moet verstand van zaken hebben en doortastend zijn, maar ook beschikken over inlevingsvermogen om een veehouder goed te kunnen adviseren', legt ze uit. 'Zowel vrouwen als mannen kunnen over die eigenschappen beschikken. Maar uiteindelijk doet het er niet toe of de dierenarts een man of een vrouw is, je wordt afgerekend op de kwaliteit van je werk.'

STERKE VROUWEN

18

NEL DE GROOT-SCHREUDERS

'Ik mag dan een mannenberoep hebben, ik hou wel van **mooie kleren en woninginrichting**'

STERKE VROUWEN

30

LINDA BROUWER:

'Misschien hou ik als vrouw iets meer het **sociale aspect van beslissingen** in de gaten'

Statistieken geven vertekend beeld van invloed van vrouwen in de melkveehouderij

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) registreerde in 2016 in totaal 339 melkveebedrijven met een vrouw als bedrijfshoofd. Op een totaal van ruim 16.000 bedrijven is dat een aandeel van 2,1 procent. Deze cijfers zijn gebaseerd op de gecombineerde opgave. Sinds 2010 schommelt het percentage melkveebedrijven met een vrouw aan het roer al rond de 2 procent. De cijfers voor de melkveehouderij zijn duidelijk lager dan voor de rest van de land- en tuinbouw, waar het aandeel vrouwelijke bedrijfshoofden met gemiddeld 5,3 procent overigens ook niet hoog is.

Twee derde werkt volop mee

De statistieken van het CBS lijken echter een vertekend beeld te geven van de werkelijke

inbreng die boerinnen hebben in de melkveehouderij. In 2014 is de rol van vrouwen in kaart gebracht door Wageningen Economic Research (toen nog LEI) in samenwerking met het lectoraat familiebedrijven van Hogeschool Windesheim.

In de melkveehouderij is bijna de helft van de vrouwen volledig actief op het bedrijf. Dit wil zeggen dat ze geen betaald werk buitenshuis hebben en minstens tien uur per week in het bedrijf steken. Het grootste deel van deze vrouwen werkt tussen de tien en dertig uur per week op het bedrijf. Ongeveer een vijfde van de boerinnen besteedt naast een betaalde baan nog eens tien uur of meer aan werk op de boerderij. In de melkveehouderij werkt slechts een derde van de vrouwen

minder dan tien uur op de boerderij. De grote meerderheid van deze groep heeft betaald werk buitenshuis.

Vrouwen strategisch sterk betrokken

Als het gaat om het nemen van beslissingen is de invloed van vrouwen nog veel groter. In de totale land- en tuinbouw (hier is geen onderscheid gemaakt naar sectoren) is slechts twaalf procent van de vrouwen niet of nauwelijks betrokken bij de strategische besluitvorming. Op meer dan zeventig procent van de bedrijven is de boerin als mede-ondernemer sterk of volledig betrokken bij het nemen van belangrijke beslissingen, zoals over bedrijfsontwikkeling, investeringen, financiering en opvolging.

STERKE VROUWEN

48

ANNEMIEK VEENKAMP:

‘Ik zou het geen goede zaak vinden als **veearts een vrouwenberoep** zou worden’

STERKE VROUWEN

76

ISABELLE DE WISPELAERE:

‘Vroeger was het begeleiden van bedrijfsovernames **nog vaak een onemanshow**’

STERKE VROUWEN

84

ERICA RIJNEVELD:

‘Ik had in het begin het gevoel dat ik me **als vrouw meer moest bewijzen**. Nu weet ik waar ik sta’